

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ РЕСУРСНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Присвячена проблемі формування ефективного ресурсного забезпечення видавничо-поліграфічної галузі (ВПГ) на рівні регіону та країни в цілому. На основі проведеного аналізу діяльності ВПГ Чернігівської області розраховано прогностичні значення обсягів реалізації продукції та обґрунтовано доцільність створення ресурсно-інформаційної системи

Постановка проблеми. Суттєвою складовою процесу забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на сучасному етапі ринкових відносин є ресурсний фактор. Невирішеність проблеми формування ефективного ресурсного забезпечення, недосконалість управління та не повне використання власного ресурсного потенціалу наголошують на необхідності регулювання ресурсного забезпечення як на рівні держави, так і на рівні окремих регіонів. Формування ефективного ресурсного забезпечення надасть конкурентні переваги українським підприємствам ВПГ на найближчу і довгострокову перспективу.

Стан вивчення проблеми. На даний час у статичній документації відстежуються лише загальні показники діяльності ВПГ, при чому обліковуються вони разом з целюлозо-паперовою промисловістю, що ускладнює процес отримання необхідної інформації щодо діяльності галузі.

У сучасних економічних дослідженнях значна частина уваги приділяється лише загальним проблемам ресурсного забезпечення і аналізу сучасного стану розвитку галузі.

Мета дослідження. Необхідною умовою вирішення проблеми ресурсного забезпечення ВПГ є створення відповідної системи, що дасть можливість ефективного

використання наявного ресурсного потенціалу області чи країни в цілому. Це можливо за рахунок чіткого окреслення шляхів удосконалення ресурсного забезпечення.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Видавничо-поліграфічна промисловість є виробничо-технічною базою національного друку. Значення ВПГ в системі галузей української промисловості характеризується не об'ємом виготовляємої продукції, а перш за все її характером та призначенням. Аналіз сучасного стану розвитку галузі [1-3] забезпечує об'єктивну оцінку стану галузі на макрорівні, але відкритим залишається питання детального аналізу ВПГ окремих регіонів. На увагу заслуговують ґрунтовні дослідження існуючого потенціалу ВПГ, зокрема ресурсного [4-6].

Викладення основного матеріалу дослідження. ВПГ, як соціально-економічна система (СЕС) перетворює трудові, матеріальні, технічні та інші ресурси з метою отримання необхідної для загалу друкованої інформації. Критерієм оптимальності цільової функції може бути мінімум витрат за умов високої якості і оперативності при обмеженнях знизу – необхідності запасу друкованої інформації, зверху – наявними зовнішніми та внутрішніми ресурсами. Схему ВПК, як СЕС представлено на рис. 1.

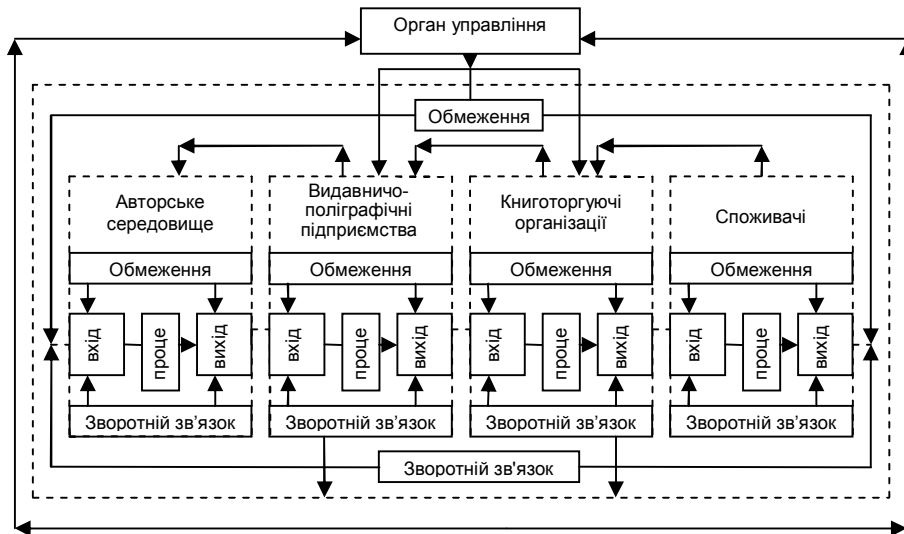

Рис. 1. Схеми ВПК, як соціально-економічної системи

де: **вхід** – відображає потік ресурсів, котрі споживаються в процесі функціонування СЕС; **процес** – найважливіший елемент СЕС, що перетворює ресурси в матеріальні блага для загального споживання; **вихід** – характеризує результат процесів перетворення вхідних ресурсів; **зворотній зв'язок** – елемент, що забезпечує коректування стану СЕС на основі інформаційних даних та забезпечує регулювання її функціонування; **зовнішнє та внутрішнє середовище** – умови в яких функціонує СЕС [7].

Одним з факторів економічного зростання країни є обов'язковий розвиток національних промислових комплексів. Провідне місце в структурі промисловості Чернігівської області займає галузь целюлозо-паперового виробництва та видавничої діяльності, що пояснюється розвитком інших галузей. На Чернігівщині здійснюють діяльність понад 60 поліграфічних і книговидавничих підприємств різних форм власності. Протягом останніх

п'яти років мережа поліграфічних підприємств збільшилась майже у три рази. Це, переважно, приватні підприємства, що виготовляють газетну, рекламну та образотворчу продукцію. Разом з тим, із загального числа підприємств вирізняються ті видавничі організації, які випускають навчальні посібники і підручники, науково-методичну, краєзнавчу та художню літературу. Станом на 1 січня 2010 року до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції внесено 41 видавничі підприємства та організація Чернігівської області різних форм власності [8].

В загальному обсязі випуску промислової продукції галузі значна частина припадає на друкування газет, які виходять менше чотирьох разів на тиждень. На основі статистичних даних [9] для подальшого аналізу діяльності ВПГ Чернігівської області автором графічно зображено динаміку показників обсягів реалізації

продукції целюлозо-паперового виробництва та видавничої діяльності (рис. 2. а)), а також темпів приросту обсягів реалізації продукції (рис. 2. б)). Як видно з рис. 2, загальна динаміка обсягів реалізації за роками збільшується, але показник темпу приросту мають

тенденцію зменшення, що пояснюється високими витратами на одиницю реалізованої продукції, та зумовлюється такими факторами як, підвищення тарифів на електроенергію, низькою інвестиційною привабливістю регіону та іншим.

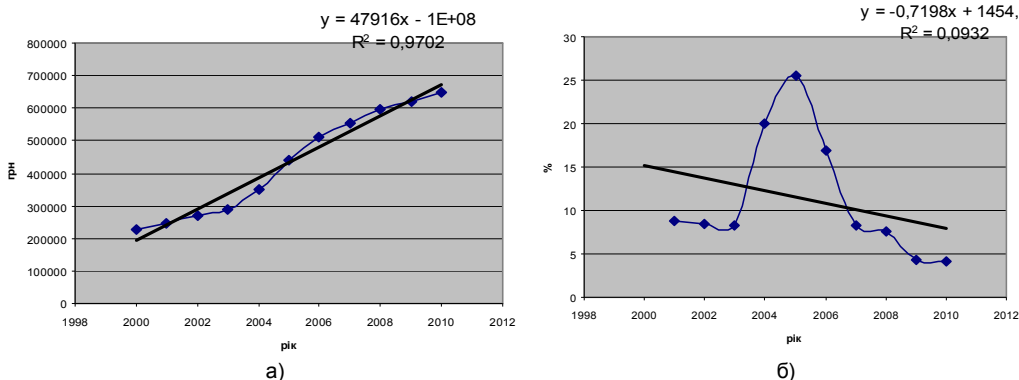

Рис. 2. Динаміка: а) показників обсягів реалізації продукції целюлозо-паперового виробництва та видавничої діяльності; б) темпу приросту обсягів реалізації продукції целюлозо-паперового виробництва та видавничої діяльності

Необхідною умовою підвищення ефективності ресурсного забезпечення галузі є належний прогноз обсягів реалізації продукції целюлозо-паперового виробництва та видавничої діяльності, який доцільно зробити за допомогою методу екстраполяції. Прогнозування здійснимо за наступними етапами [10]: 1) на основі статистичних даних обсягів реалізації продукції галузі [10] будемо лінійну (рис. 3. а)), параболічну (рис. 3. б)), показникову (рис. 3. в)) моделі; 2) будемо зведену таблицю похибок апроксимації моделей та обираємо функцію для прогнозування на основі мінімального значення похибки апроксимації

(табл. 1); 3) оцінка адекватності моделей за критерієм Фішера та подальший розрахунок значення критерію (табл. 2). Якщо $F(\text{розр}) \geq F(\text{табл})$ – модель адекватна; 4) розрахунок прогнозних обсягів реалізації продукції целюлозо-паперового виробництва та видавничої діяльності за кожною з моделей (табл. 3). Після проведених розрахунків можна стверджувати, що для прогнозу обсягів реалізації продукції целюлозо-паперового виробництва та видавничої діяльності області оптимальною функцією є лінійна модель, тому що точність прогнозу є високою, а середньоквадратична помилка прогнозу не великою.

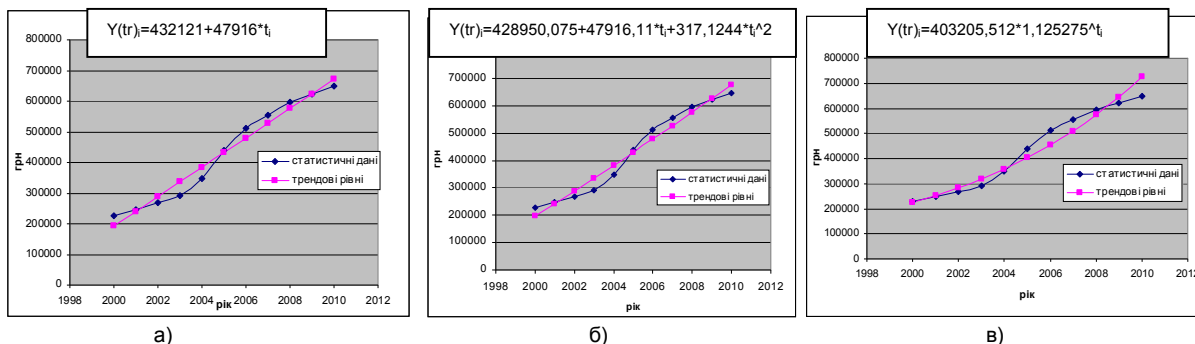

Рис. 3. Моделі обсягів реалізації продукції целюлозо-паперового виробництва та видавничої діяльності: а) лінійна модель; б) параболічна модель; в) показникові модель.

Таблиця 1. Зведена таблиця похибок апроксимації моделей

σ (лінійна)	σ (параболічна)	σ (показникова)
26578,16	26430,17	37119,21
26578,16	26430,17	37119,21

Таблиця 2. Розрахункове значення за критерієм Фішера

	Лінійна модель	Параболічна модель	Показникова модель
F(розр)=	30,15202	27,1027609	15,45855
F(табл)=	3,02	3,07	3,02

Таблиця 3. Розрахунок прогнозних значень за моделями

Рік	Лінійна модель		
	Y(tr)i	прогноз песимістичний	прогноз оптимістичний
1	2	3	4
2011	719618	646630,2	792605,729
2012	767534,1	691566	843502,145
2013	815450,2	736182,4	894717,954
Параболічна модель			
2011	727863,2	656666,7	799059,7
2012	779901,9	705798,3	854005,6
2013	832574,9	755252,5	909897,3

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
Показникова модель			
2011	818612	716676,8	920547,1
2012	921163,5	815066	1027261
2013	1036562	925856,2	1147268

На основі даних прогнозних значень обсягів реалізації продукції слід зазначити, що ВПГ Чернігівської області є пріоритетною з точки зору подальшого розвитку та формування ефективного ресурсного забезпечення.

Серед загального числа книговидавничих підприємств вирізняються видавництва, які випускають навчальні посібники, науково-методичну, краєзнавчу та художню літературу: ВАТ "РВК "Деснянська правда", ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", ТОВ "Виробничо-комерційна фірма "Ранок", видавництва вищих навчальних закладів, Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації.

У 2009 році видавничими організаціями області видано 241 назву книжкових видань загальним тиражем

до 94,1 тис. примірників. З них до 96% – українською мовою; до 2% видання російською мовою; до 2% – навчальні та навчально-методичні посібники з вивчення англійської, німецької та інших іноземних мов. Станом на 1 січня 2010 року в Чернігівській області зареєстровано 278 періодичних друкованих видань. Із загального числа зареєстрованих ЗМІ регулярно виходять 73 видання різного спрямування і сфери розповсюдження із загальним тиражем 1248893 примірників. Із них 70 – газети і 3 – журнали. У кількісному розрізі найбільшу частину становлять громадсько-політичні, рекламно-інформаційні, розважальні, спеціалізовані, часописи навчальних закладів [11].

В області виходять 27 (зареєстровано 28) газет комунальної форми власності загальним накладом 191988 примірників. З них обласного рівня: “Деснянська правда”, “Гарт”, “Чернігівські відомості”. Усі інші мають статус міських. Протягом 2008 року на території області здійснювалося технічне переоснащення поліграфічного обладнання. Сучасне обладнання встановлено на підприємствах приватної форми власності “Зірка” у Чернігові, “АІР-Поліграф” у Прилуках, ТОВ “АСПЕКТ-ПОЛІГРАФ” у Ніжині. Решта підприємств ВПГ є менш

потужними та переважно спеціалізуються на випуску газетної і рекламної продукції [12].

Розвиток поліграфічної промисловості, поглиблення спеціалізації виробництва вимагає постійного вдосконалювання виробничих зв'язків між підприємствами, спільно зайнятих виготовленням продукції, тобто кооперування. Створення ресурсно-інформаційної системи в Чернігівській області дасть змогу ефективного ресурсного забезпечення підприємств ВПГ різних форм власності з метою створення конкурентоспроможної продукції шляхом використання всіх внутрішніх резервів території за сприяння обласної адміністрації, наукових і навчальних закладів, фінансово-банківських структур.

ВПГ має широкі й міцні зв'язки з іншими виробничими комплексами. По лінії виробничого споживання друкованої продукції поліграфічна промисловість пов'язана з іншими галузями промисловості, а також з іншими галузями народного господарства (наприклад, будівництво, транспорт, сільське господарство) і галузями невиробничої сфери. На рис. 4 зображено зв'язки ВПГ об'єднаної в блоки “Створення інформації”, “Розповсюдження інформації”, “Споживання інформації” з основними господарськими комплексами [7].

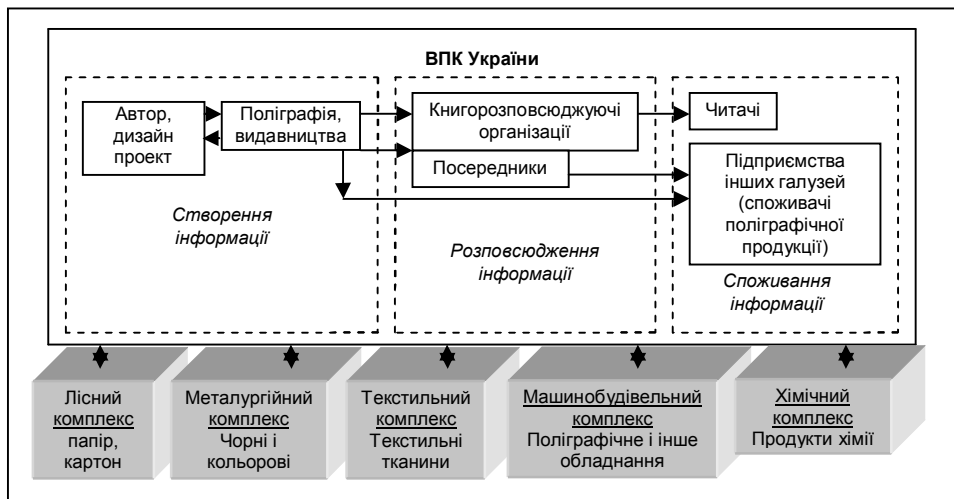

Рис. 4. Зв'язок ВПК України з іншими виробничими комплексами

Інтеграція України в Європу таких промислових споживачів як підприємства харчової, хімічної, легкої промисловості, банківської, будівельної, телекомунікаційної, страхової, рекламної галузі тощо розширюватиме попит на їх пропозицію. Наслідком цього стає відповідне

збільшення вторинного попиту на продукцію поліграфічної галузі. Надалі доцільним буде аналіз забезпеченості ВПГ основними видами вітчизняних факторів виробництва, складений за результатами експертних оцінок спеціалістів галузі в Чернігівській області, що наведено в табл. 4.

Таблиця 4. Забезпеченість факторами виробництва ВПГ

Фактори виробництва за галузями	Видавнича діяльність	Поліграфічна діяльність
Поліграфічне машинобудування	не забезпечує	не забезпечує
Целюлозо-паперова галузь	частково забезпечує	частково забезпечує
Легка промисловість	частково забезпечує	частково забезпечує
Хімічна та нафтохімічна промисловість	частково забезпечує	частково забезпечує
Паливно-енергетичний комплекс	забезпечує	забезпечує
Трудові ресурси	частково забезпечує	частково забезпечує
Інноваційні ресурси	частково забезпечує	частково забезпечує
Екологічні ресурси	забезпечує	забезпечує

Регіональна система ресурсного забезпечення ВПГ може бути представлена схемою зображеною на рис. 5. Враховуючи специфічні складові і функції системи ресурсного забезпечення представленої на рис. 5, було б

доцільним створення єдиної ресурсно-інформаційної системи ВПГ регіону на основі наявної ресурсної інфраструктури та кон'юнктурно-економічної інформації.

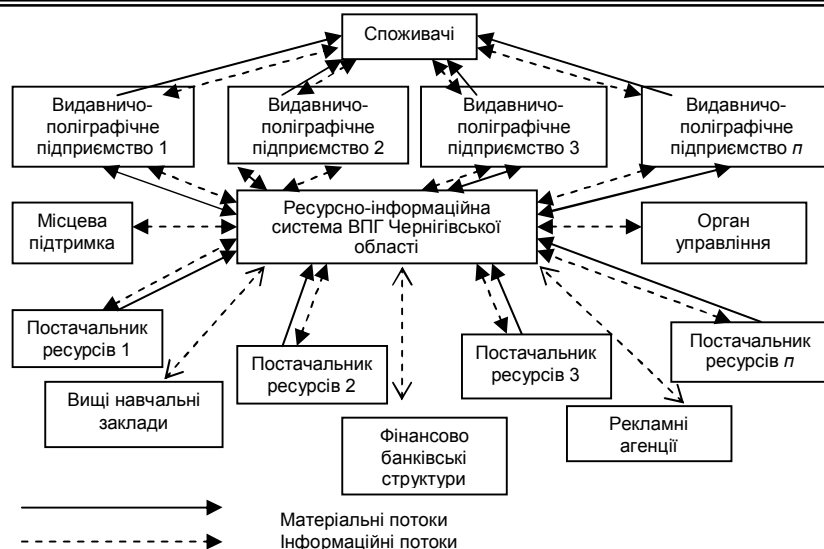

Рис. 5. Узагальнена схема регіональної системи ресурсного та інформаційного забезпечення ВПГ

Проведення запропонованих заходів зі створення ресурсно-інформаційної системи на порядок прискорить інформаційний обмін між суб'єктами інформаційного середовища ВПГ. Розробка системи повинна розпочинатися з формування на кожному підприємстві ВПГ регіону заявок та пропозицій на пошук і отримання необхідних ресурсів. Для збору інформації необхідно залучити регіональні та обласні зацікавлені об'єднання, наукові заклади, інші організації та спеціальні установи, підприємства як малого так і середнього бізнесу. Забезпечення матеріальними ресурсами всіх підприємств ВПГ пропонується здійснювати на рівних умовах. Повністю забезпечити галузь області ресурсами за рахунок регіону неможливо за браком виробників, та нерационально, оскільки у підприємств існують налагоджені зв'язки стосовно матеріального забезпечення потрібної якості. Підвищення ефективності ресурсного забезпечення, шляхом створення ресурсно-інформаційної системи, дасть можливість подальшого розвитку ВПГ та дозволить підвищити її конкурентоспроможність.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до проведеного аналізу основні проблеми сучасної ВПГ, що стосуються ресурсного забезпечення, можуть бути сформульовані в наступний спосіб:

- технічна й технологічна відсталість більшості підприємств від середнього світового рівня;
- залежність підприємств від імпорту матеріалів й устаткування;
- втрати від розміщення замовлень на закордонній базі;
- низька інвестиційна активність;
- дефіцит кваліфікованих кадрів на підприємствах.

Чітке визначення проблем необхідно для кожного підприємства, щоб виявити пріоритетні напрямки розвитку й сформулювати відповідну їм політику. Вирішення наведених питань шляхом створення ресурсно-інформаційної системи надасть можливість видавничим і поліграфічним підприємствам Чернігівської області підвищити конкурентоспроможність не лише на внутрішньому, а й на зовнішньому ринку.

Список використаної літератури:

1. Чи стане книжка стратегічним продуктом? [Текст] / Н.Бордюк // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 74. – С. 8-9.
2. Що значить бути видавцем на Чернігівщині? [Текст] / О. Жила // Деснянська правда. – 2008. – № 24. – С. 6.
3. Рак О. Складові характеристики менеджментного наповнення видавничої справи в Україні [Текст] / Дні науки: Збірник тез доповідей: В. 3т. / Гуманітарний університет "ЗІДМУ", 27-28 жовтня 2005 р. – Запоріжжя: ЗІДМУ, 2005. – 331 с. – С. 244-245.
4. Книжкова справа України: ретроспектива і перспектива [Текст] / М. Сенченко // Вісник книжкової палати. – 2006. – № 9. – С. 3-12.
5. Індутна К. Напрями державної підтримки книговидавництва в Україні [Текст] / К. Індутна // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 24-33.
6. Бондар Ю. Підтримка книговидавництва – умова формування національного інформаційного простору [Текст] / Ю.Бондар // Віче. – 2008. – № 12. – С. 2-4.
7. Машталер Р.М. Економіка поліграфічної промисловості [Текст] / М.: Издательство "Книга", 1987. – 399 с.
8. Чернігівський монітор. Інформаційний простір Чернігівщини у 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: <http://monitor.chernigov.net/analitika-ta-doslidzhennya/informatsiyinyi-prostir-chemigivschini-u-2009.html>.
9. Статистичний щорічник "Чернігівщина-2009" [Текст]. Головне управління статистики у Чернігівській області, 2010. – 502 с.
10. Грабовецький Б.Є. Економічне прогнозування та планування [Текст]: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 188 с.
11. PressLook газета "Деснянська правда" - вільна [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: <http://presslook.com.ua/catalogue/desnyanska-pravda-vilna/>.
12. Чернігівське обласне управління статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: www.chernihiv-oblast.gov.ua.

МИХАЙЛОВСЬКА О.В. – викладач Чернігівського державного інституту економіки і управління